

/ Factsheet basisvaardigheden burgerschap po

Het algemene beeld van de Nederlandse leerlingen van groep 8 is dat het niveau van burgerschapskennis tussen leerlingen erg uiteenloopt. In 2009 is de burgerschapskennis van groep 8-leerlingen voor het laatst gemeten (b). Een vergelijking met de resultaten van het huidige peilingsonderzoek laat een lichte daling van de burgerschapskennis zien. Maatschappelijke verantwoord handelen scoort relatief hoog, terwijl kennis over politiek lager scoort (a, p. 14). Op een aantal gebieden scoren leerlingen aan het eind van de basisschool hoger dan in klas 2 van het vo. Burgerschap wordt vooral geassocieerd met sociale ontwikkeling, minder met kennis over politiek of betrokkenheid bij de maatschappij. In hun lessen besteden leraren met name aandacht aan doelen op het gebied van persoonsvorming en sociale omgang, en het minst aan de maatschappelijke leerdoelen (a, p. 16).

1 Het aanbieden van kennis over Democratische rechtstaat

Als het gaat om hoe leerlingen zichzelf inschatten met betrekking tot kennis over de democratie lijkt minder dan de helft de kennis te hebben, terwijl ongeveer 85% van de leerkrachten en leerlingen wel aangeeft les te hebben gehad over politiek en maatschappelijke kwesties. Hier lijkt dus een kloof tussen aangeboden kennis en opgedane kennis te bestaan.

44% van de leerlingen heeft kennis over lokale en nationale verkiezingen.

72% van de leerlingen vindt dat de leerkracht lesgeeft over de grondwet en het politieke systeem (a).

85% van de leerlingen vindt dat de leerkracht lesgeeft over burgerrechten en burgerplichten (a).

84% van de leerkrachten geeft aan bij te dragen aan de maatschappelijke en politieke betrokkenheid van leerlingen (a, p. 61).

2 Leven in een diverse samenleving

Leerlingen leren nadenken over wat deze verschillen betekenen voor hun eigen handelen in de omgang met mensen met een andere achtergrond in hun eigen omgeving en de maatschappij als geheel. Zowel leerlingen als leerkrachten kennen een hoge waardering toe aan hun eigen kennis, vaardigheden en lessen die hierop zijn gericht.

93% van de leerlingen zegt dat de leraar de eigen klas aanmoedigt om een eigen mening te vormen (a, p. 99).

79% van de leerlingen zegt dat de leraar onze klas aanmoedigt om over het nieuws en actualiteiten te praten met mensen met een andere mening (a, p. 99).

72% van de leerlingen vindt dat immigranten hun thuistaal op school mogen spreken. In klas 2 van het vo is dat 50% (a, p. 89).

87% van de leerlingen vindt dat immigranten hun leefstijl van thuis mogen voortzetten (a, p. 90).

79% van de leerkrachten geeft aan aandacht in de lessen te besteden aan de rol die godsdiensten spelen in onze samenleving. (a, p. 61).

3 Sociale en maatschappelijke competenties

Leerlingen kunnen de opgedane kennis over de democratische rechtsstaat en vaardigheden in het omgaan met de diversiteit in de samenleving gebruiken. Ze oefenen op school en daarbuiten. Over het algemeen scoren leerlingen laag op deelname of ervaring met politieke of maatschappelijke onderwerpen. Volgens leerlingen is het belangrijkste doel bij burgerschap je eigen mening formuleren.

98% van de leerlingen vindt het belangrijkste doel van burgerschap "het recht om een eigen mening te hebben respecteren" (a, p. 91).

38% van de leerkrachten zegt dat zij zelden leerlingen informatie buiten de school laten verzamelen in een project, bijvoorbeeld door interviews in de buurt te houden.

68% van de leerkrachten geeft aan dat burgerschapsonderwijs wordt vormgegeven in (niet-vakgebonden) projecten (a, p. 57).

1% van de leerlingen zegt lid te zijn van een mensenrechtenorganisatie (a, p. 96).

22% van de leerlingen zegt ooit mee te hebben gedaan aan een activiteit om de school beter te maken, zoals het inrichten van een schoolplein of website.

33% van de leerlingen zegt ooit te hebben meegedaan aan een discussie of debat op school (a, p. 96).

8% van de leerlingen zegt ooit meegedaan te hebben aan een activiteit over politiek of democratie (a, p. 96).

4 Democratische cultuur op school

Leerlingen weten dat zij mogen oefenen met het toepassen van democratische waarden van de democratische rechtsstaat. Leerlingen leren zo om naar andere opvattingen te luisteren, door te vragen als dingen niet duidelijk zijn en elkaar op een respectvolle, maar kritische, manier te bevragen. Daarbij mogen er fouten worden gemaakt, maar deze fouten zijn wel het onderwerp van gesprek. Leerkrachten en schoolleiders associëren burgerschap vooral met sociaal gedrag en minder met maatschappelijk gedrag. Ze vinden over het algemeen dat ze planmatig aan burgerschap binnen en buiten de lessen werken en opbrengsten met hun team bespreken.

95% van de schoolleiders vindt dat burgerschap zichtbaar is in de manier waarop we met elkaar omgaan en de algehele sfeer op school (a, p. 57).

64% van de schoolleiders en **57%** van de leerkrachten geeft aan dat het burgerschapsonderwijs verder ontwikkeld zou moeten worden (a, p. 54).

60% van de leerkrachten zegt dat burgerschapscompetenties (competenties om op een goede manier deel te nemen aan de samenleving) van leerlingen worden besproken in het team.

79% van de leerkrachten vindt het belangrijkste doel van burgerschap: "Werken aan respect voor elkaar, naar anderen willen luisteren, dialoog aangaan" (a, p. 61).

Bronnen:

a. *Inspectie van het Onderwijs (2022). Peil.Burgerschap, einde basisonderwijs 2019-2020.*

b. *Wagenaar, H., Schoot, F. van der, & Hemker, B. (2011). Balans actief burgerschap en sociale integratie. Arnhem: Cito.*